

DET KONGELIGE
SAMFERDSELSDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 89

(2000-2001)

Om lov om endringer i lov 22. november
1996 nr. 65 om statens postselskap og i
lov 22. november 1996 nr. 66 om statens
jernbanetrafikkselskap

*Tilråding fra Samferdselsdepartementet av 4. mai 2001, god-
kjent i statsråd samme dag.*

1 Innledning

I forbindelse med omdanningen av de tidligere forvaltningsbedriftene Postverket og NSB til egne rettssubjekter ble det vedtatt særlover som i hovedtrekk bygger på den alminnelige aksjelovgivningen. På personalsiden ble det imidlertid gitt bestemmelser som viderefører statlige ordninger ihht. tjenestemannsloven og tjenestetvistloven. Det ble således fastslått at selskapene fortsatt skulle være en del av det statlige tariffområdet. Videre beholdt man vesentlige deler av tjenestemannslovens krav til tilsettingsprosedyre og oppsigelsesfrister. Det ble også gitt tilsvarende bestemmelser som tjenestemannslovens bestemmelser om fortrinnsrett til ny stilling i staten og ventelønnsrettigheter ved uforskyldt oppsigelse. Disse bestemmelser fremgår av særlovene kap. 9.

Selskapene har nå eksistert i drøyt fire år. I løpet av denne tiden har det skjedd en utvikling som tilsier en revurdering av disse bestemmelsene.

Selskapene opererer i markeder med stadig økende konkurranse og krav til omstilling og fleksibilitet. Styret har totalansvaret for selskapets drift og resultater. Styrets og daglig leders ansvar ble skjerpet ved endring av særlovene, gjeldende fra 1. juli 2000. Det er avgjørende for styrets og daglig leders ivaretagelse av dette ansvaret at selskapet i størst mulig grad har samme rammevilkår som konkurrentene. Det oppleves i denne sammenheng problematisk å ha ordninger på personalområdet som avviker fra det konkurrentene har.

2 Høringen

Endringsforslagene har vært på alminnelig høring i Arbeids- og administrasjonsdepartementet, Finansdepartementet, NSB BA, Posten Norge BA, LO Stat, Akademikernes Fellesorganisasjon, Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund, Akademikerne, Norsk Jernbaneforbund, Norsk Lokomotivmannsforbund, STAFO, NIF, Norsk Post- og Kommunikasjonsforbund, Post-ansattes Landsforening, NITO, Norges Juristforbund, Norske Siviløkonomers Forening, Norske Sivilingeniørers Forening, Samfunnsviternes fagforening, Den norske lægeforening, Norsk Sykepleierforbund, Norske Fysioterapeuters Forbund og Norsk Psykologforening. Av de som har svart har alle, med unntak av Norske Fysioterapeuters Forbund, sluttet seg til eller ikke hatt merknader til, forslagene.

3 Tarifforhold

Det følger av særlovene § 64, jf. § 60, at selskapene er omfattet av det statlige tariffsystem. I forarbeidene til lovene (Ot.prp. nr. 2 (1996-97)) heter det imidlertid bl.a.:

«Det er en forutsetning at hovedelementene i Hovedavtalen og Hovedtariffavtalen i staten legges til grunn for det avtaleverket som skal gjelde for statens postselskap og statens jernbanetrafikkselskap. Det må imidlertid gjøres nødvendige tilpasninger i dette avtaleverket som følge av at det skal gjelde for selskaper som skal drive virksomhet i en konkurransesituasjon, og som er organisert som egne rettssubjekter innenfor rammen av særlover som fastsetter bindende rammer for organisering og tildeling av myndighet i selskapet. Det forutsettes at slike tilpasninger gjennomføres ved forhandlinger mellom partene.»

Det har skjedd en viss tilpasning av avtaleverket siden selskapene ble etablert. Den viktigste tilpasningen skjedde i forbindelse med tariffoppgjøret i 1998. Da fikk NSB BA og Posten Norge BA fullmakt til justering av egne stillingskoder i tillegg til de vanlige normeringsoppgjørene. For NSB BA var på dette tidspunkt fordelingen mellom gjennomgående og egne stillingskoder 50/50 %. I dag er fordelingen 75 % egne stillingskoder og 25 % gjennomgående stillingskoder. For Postens del utgjør egne stillingskoder ca. 90 % av stillingsmassen.

Dette innebærer at partene i selskapet selv avgjør lønnsendringene for ca. hhv. 75 % og 90 % av de ansatte i selskapene når det gjelder justerings- og normeringsoppgjør. Det generelle tillegget på lønnstabellen og justeringer av hhv. 25 % og 10 % av de ansatte fastsettes imidlertid av de sentrale tariffparter i staten.

Det er videre de sentrale parter i staten som fastsetter øvrige lønnsvilkår gjennom fellesbestemmelsene i hovedtariffavtalen. Dette gjelder bl.a. godtgjørelse for ubekvem arbeidstid som har stor betydning for Posten og NSB.

På tross av ovennevnte tilpasninger oppfatter selskapene det som en vesentlig ulempe at den økonomiske rammen for tariffoppgjørene i selskapene avhenger av de statlige tariffoppgjørene, hvor det er begrensede muligheter for å ta hensyn til bedriftenes særskilte behov og økonomiske evne. I tillegg kan resultatet av de sentrale justeringsoppgjør for de gjennomgående stillingene gi tilfeldige utslag, som ikke er i tråd med selskapets lønnspolitikk. Lønnsoppgjørene i staten omfatter et mangeartet spekter av etater og virksomheter med til dels motstridende interesser. Videre skjer det jevnlig en koordinering mellom det statlige oppgjøret og kommuneoppgjøret. Dette innebærer at det ved lønnsoppgjørene i staten vil måtte tas hensyn til andre forhold enn de som bør være mest relevante for lønnsdannelsen i selskapene.

Forholdet innebærer at selskapene ikke har tilsvarende kontroll over utviklingen av personalkostnadene som konkurrentene. Det dreier seg om et vesentlig kostnadselement. F.eks. utgjør personalkostnadene i Posten ca. 65 % av driftskostnadene.

Det er derfor ønskelig å endre selskapenes tarifftilknytning. Det er uttrykt et omforent ønske hos partene i selskapene om å bli del av NAVO-området i likhet med andre virksomheter som de senere år er skilt ut fra staten. I dette

tariffområdet er det kun det generelle tillegget som avgjøres av de sentrale tariffpartene. Resten av tariffoppgjørene skjer i den enkelte virksomhet.

En slik løsning vil også innebære at selskapene får felles tarifftilknytning som sine datterselskaper, noe som muliggjør etablering av en helhetlig tariffpolitikk for konsernene.

Som illustrasjon kan opplyses at det innenfor Postkonsernet er over 20 aksjeselskaper og innenfor NSB-konsernet er det ca. 25 aksjeselskaper av betydning i herværende sammenheng. Alle disse selskapene er utenfor det statlige tariffområdet, og de fleste har medlemskap i NAVO. Det har i hvert av de seneste årene skjedd utskillelse av funksjoner fra morselskap til datterselskaper. I forbindelse med slike prosesser, og når en felles personalpolitikk skal utøves, er det uhensiktsmessig at selskapene har forskjellig tarifftilknytning.

På denne bakgrunn foreslår departementet at §§ 60 og 64 i særlovene oppheves.

4 Tilsetting

Særlovenes § 61 inneholder bestemmelser om tilsettingsråd, tilsettingsreglement og klageorgan. Selskapene har gitt uttrykk for at resultatansvarlig leder bør ha sterkere innflytelse i forbindelse med tilsettingen av de medarbeiderne som skal bidra til å nå målene. Ordningen med tilsettingsråd oppfattes av selskapene å medføre unødig ressursbruk.

Den praktiske betydningen synes heller ikke å være vesentlig. Det er således opplyst at klagenemnda for tilsettingsrådene i Posten i det alt vesentlige kommer til samme resultat som hvis vedkommende leder hadde tatt beslutningen.

På denne bakgrunn foreslår departementet at § 61 i særlovene oppheves.

5 Oppsigelsesfrister

Oppsigelsesfristene etter særlovene § 62 er gjennomgående lengre enn de som følger av arbeidsmiljøloven. I praksis betyr dette at omstillinger tar noe lengre tid eller krever en lengre planleggingstid i Posten Norge BA og NSB BA enn i selskaper som følger arbeidsmiljøloven. Det kan vanskelig sees vesentlige grunner for at ansatte i Posten Norge BA og NSB BA skal ha lovfestet et annet oppsigelsesvern enn det som gjelder i arbeidslivet ellers, herunder i selskapenes datterselskaper.

På denne bakgrunn foreslår departementet at § 62 i særlovene oppheves.

6 Fortrinnsrett og ventelønn

I særlovene § 63 er det videreført fra tjenestemannsloven visse rettigheter knyttet til bl.a. situasjoner hvor arbeidsbortfall fører til oppsigelse. Rettighetene er ment å sikre arbeidstakeren ny stilling i staten og/eller en viss inntekt i påvente av nytt arbeid. Tilsvarende rettigheter har det siste tiåret jevnlig vært gitt som tidsbegrensede overgangsordninger for statstjenestemenn som er blitt overført til omdannede selskaper. For Posten Norge BAs og NSB BAs del ble ordningen gjort permanent.

Arbeidstakere som kun omfattes av arbeidsmiljøloven, og ikke annen særlovgivning, har også visse fortrinnsrettigheter til ny stilling ved uforskyldt oppsigelse. De har videre en viss inntektsgaranti gjennom reglene om ledighetstrygd. Sett i sammenheng med øvrig tilnærming til vilkårene i konkurrerende virksomheter, finner departementet det nå vanskelig å opprettholde særordninger på dette området for de to selskapene. På denne bakgrunn foreslår departementet at § 63 i særlovene oppheves. Av hensyn til likheten med tidligere situasjoner hvor arbeidstakere har hatt denne type særordninger, foreslås det at opphevelsen av denne bestemmelsen først trer i kraft etter en overgangsperiode frem til 1. januar 2005. Det foreslås videre at arbeidstakere som på tidspunktet for endringslovens ikrafttredelse er ansatt i et av særlovselskapene, ved eventuell overføring til nytt selskap i forbindelse med eventuelle utskillelser av deler av særlovselskapenes virksomhet, får beholde rettighetene etter § 63 i særlovene i samme overgangsperiode. Overgangsordningen vil ikke omfatte arbeidstakere som måtte være overført til utskilte selskaper før denne lovens ikrafttredelse, og som eventuelt allerede måtte være oppsagt fra slike selskaper.

Det foreslås at loven trer i kraft fra den dato Kongen bestemmer. Det tas sikte på at dette kan skje så snart den er vedtatt.

Staten dekker ventelønnsutgifter over statsbudsjettets ventelønnskapittel uten at det kreves refusjon fra selskapene, for de arbeidstakere som er eller blir sagt opp frem til 1. januar 2005, og for så lang tid som disse har krav på ventelønn. Tidligere beslutning om at dekning av ventelønnsutgifter for særlovselskapene over statsbudsjettet skulle opphøre 1. januar 2003 var knyttet til en forutsetning om at § 63 fortsatt skulle gjelde. Med herværende forslag om opphevelse av § 63 fra og med 1. januar 2005 forlenges perioden for statlig dekning tilsvarende.

7 Økonomiske og administrative konsekvenser

For selskapene vil forslaget innebære at de får sterkere innflytelse på lønnskostnadene, og i større grad kan tilpasse disse til egen lønnsevne.

For staten vil forslaget innebære en administrativ besparelse i forbindelse med de statlige lønnsoppgjørene. Bortfall av eventuelle ventelønnsutgifter erstattes av eventuelle økte ledighetsutbetalinger og får derfor neppe vesentlige økonomiske konsekvenser for staten.

Samferdselsdepartementet

tilrår:

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om endringer i lov 22. november 1996 nr. 65 om statens postselskap og i lov 22. november 1996 nr. 66 om statens jernbanetrafikkselskap.

Vi **HARALD**, Norges Konge,

stadfester:

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i lov 22. november 1996 nr. 65 om statens postselskap og i lov 22. november 1996 nr. 66 om statens jernbanetrafikkselskap i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag til lov om endringer i lov 22. november 1996 nr. 65 om statens postselskap og i lov 22. november 1996 nr. 66 om statens jernbanetrafikkselskap

I

I lov 22. november 1996 nr. 65 om statens postselskap og i lov 22. november 1996 nr. 66 om statens jernbanetrafikkselskap gjøres følgende endringer:

§ 60 oppheves

§ 61 oppheves

§ 62 oppheves

§ 64 oppheves.

II

I lov 22. november 1996 nr. 65 om statens postselskap og i lov 22. november 1996 nr. 66 om statens jernbanetrafikkselskap gjøres følgende endring:

§ 63 oppheves med virkning fra 1. januar 2005.

III

Lov 22. november 1996 nr. 65 om statens postselskap § 63 og lov 22. november 1996 nr. 66 om statens jernbanetrafikkselskap § 63 gis følgende tilføyelse:

Bestemmelsen her gjøres gjeldende for arbeidstakere som på ikrafttredelsestidspunktet er ansatt i et av særlovselskapene, ved overføring til nytt selskap i forbindelse med eventuelle utskillelser av deler av særlovselskapenes virksomhet. Denne bestemmelsen gjelder frem til 1. januar 2005.

IV

Denne loven trer i kraft fra den dato Kongen bestemmer.

